

**ПЗВО «МІЖНАРОДНИЙ КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**імені ПИЛИПА ОРЛИКА»**

**Кафедра психології та педагогічної освіти**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА ТА СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА З  
МЕТОДИКОЮ»**

Освітня програма Дошкільна освіта

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Галузь знань 01 Освіта

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 8 від — 20 лютого 2020 р.

Миколаїв 2019-2020

## 1. Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Основи природознавства та суспільствознавства з методикою
Викладач	канд.пед. наук. доцент Нор Катерина Федорівна
Профайл викладача	<a href="https://chmnu.edu.ua/kafedra-pedagogi/">https://chmnu.edu.ua/kafedra-pedagogi/</a>
Контактний тел.	+380633668797
E-mail:	bsv6677@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	<a href="https://mku.edu.ua">https://mku.edu.ua</a> Moodle
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за попередньою домовленістю Середа та Четвер з 12.00 до 13.00 <i>Онлайн консультації:</i> за попередньою домовленістю Viber +380632016579 в робочі дні з 9.00 до 17.00

## 2. Анотація до дисципліни

Перебудова педагогічного процесу в дитячих дошкільних закладах відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», Базового компоненту програми розвитку дитини дошкільного віку «Дитина» та створення оптимальних умов розумового і фізичного розвитку дитини вимагають певних змін у підготовці спеціалістів. Основним завданням у підготовці фахівців є оволодіння ними знаннями про природу рідного краю, її видову різноманітність, проблеми збереження та використання її потенціалу в гуманізації педагогічного процесу (розвитку розумових, моральних, естетичних сторін особистості дитини). У концепції дошкільного виховання особлива увага приділяється вирішенню завдань екологічного та фізичного виховання дітей, формування у них ціннісного ставлення до природи. Програма є інтегрованою і складається з трьох концентрів –«Системи живої природи», «Системи неживої природи» та «Методика ознайомлення дітей з природою». Програма з навчального предмету «Основи природознавства та суспільствознавства з методикою» розроблена відповідно до стандарту вищої освітньо-професійної підготовки фахівця за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, освітньої галузі 01 Педагогічна освіта, рівня вищої освіти «бакалавр».

## 3. Мета дисципліни

*Метою дисципліни* є підготовка майбутнього вихователя дошкільного закладу до організації процесу ознайомлення дошкільників з природою відповідно до концепції сталого розвитку, формування знань щодо змісту, методів і форм ознайомлення дошкільників з природою, організаційних умов створення осередку природи, формування професійних якостей на засадах компетентнісного підходу. Зміст курсу ґрунтується на наукових засадах теорії та методики ознайомлення дітей з природою, класичних та сучасних наукових дослідженнях у галузі природознавства та суспільствознавства дитячої психології та педагогіки. Тематична структура програми дає змогу викладачу впроваджувати міжпредметні зв'язки з біологією, анатомією,

фізіологією, гігієною дітей раннього та дошкільного віку; з педагогікою, психологією та методиками дошкільної освіти.

Викладання курсу органічно пов'язане з проведенням природничої та педагогічної практики.

Мета курсу реалізується через систему **завдань**, а саме:

- ознайомлення студентів із можливостями використання різноманітних об'єктів і явищ природи у роботі з дітьми дошкільного віку з метою формування екологічної культури;
  - забезпечення високого рівня екологічних знань та накопичення досвіду ціннісного ставлення до природи та стійких екологічних мотивацій дошкільника;
  - формування теоретичної бази знань про завдання, зміст, форми та-методи роботи по формуванню екологічної культури дітей дошкільного віку;
  - розвиток навичок педагогічного прогнозування та практичного втілення екологічних та методичних знань в умовах сучасного дошкільного виховання;
  - ознайомлення студентів із історією взаємовідносин людини і природи та розвитком в педагогічній науці поглядів на природу як засіб виховання;
- ознайомлення майбутніх вихователів із найбільш важливими та яскравими педагогічними та методичними ідеями, теоріями та технологіями щодо використання природи у навчанні та вихованні дітей дошкільного віку, які є результатом наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених за останні роки;

Студент має **знати**:

- теоретичні основи ознайомлення дошкільників з природою, зміст, принципи та завдання ознайомлення дітей з природою, основні методи та форми ознайомлення дошкільників з природним довкіллям;
- види, зміст, структуру та методику проведення занять та екскурсій у природі;
- педагогічні технології формування екологічної культури дітей дошкільного віку.

Студент має **вміти**:

- визначати основні завдання екологічної освіти,
- добирати оптимальні методи та засоби відповідно до теми занять,
- добирати відповідне обладнання, володіти організаційними, проектувальні, конструктивні, комунікативні вміннями

## **5.Компетентності.**

**КЗ-1. Загальнонавчальна.** Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку і виховання дітей дошкільного віку; чинним нормативним забезпеченням дошкільної освіти тощо.

**КЗ-2. Інформаційно-аналітична.** Здатність до пошуку, оброблення й аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

**КЗ-4. Комунікативна.** Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формами) у різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній

взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння застосовувати різні види і стилі мовленнєвого спілкування у ситуаціях запобігання й урегулювання конфліктів.

**КЗ-6. Етична.** Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських і національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вихователя закладу дошкільної освіти).

**КЗ-7. Соціокультурна.** Здатність застосовувати знання, пов'язані з соціальною структурою і національною специфікою суспільства, особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції. Здатність до цінування і поваги до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей дітям різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

**КЗ-8. Міжособистісної взаємодії.** Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, вихованцями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

**КЗ-9. Адаптивна.** Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дії у нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають розвиток і виховання дошкільників, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією закладу дошкільної освіти й колегами.

**КЗ-10. Рефлексивна.** Здатність ефективно й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку і саморозвитку особистості вихователя. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів і забезпечувати якість діяльності розвитку й виховання дошкільників; здатність до педагогічної рефлексії.

## **II. Спеціальні (фахові) компетентності**

**КС-2.** Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

**КС-3.** Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості у дітей раннього і дошкільного віку.

**КС-4.** Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості (Я дитини і його місце в довкіллі).

**КС-11.** Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно доцільної поведінки і діяльності у природі.

## **III. Очікувані результати навчання:**

ПР-06. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу; здійснювати управління його якістю, керуючись психолого-педагогічними принципами організації освітнього процесу в системі дошкільної освіти при реалізації завдань виховання, цілями навчання і розвитку дітей раннього та дошкільного віку у закладі дошкільної освіти і сім'ї.

ПР-07. Використовувати вміння і навички для збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-11. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР-12. Знаходити інформацію та самостійно аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини; визначати критерії і показники психічного й психофізичного розвитку дітей на різних етапах раннього та дошкільного віку; враховувати отримані дані при виборі методик і

технологій навчання і виховання, визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку; розробляти ефективні індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього та дошкільного віку.

ПР-13. Уміти використовувати сучасні кваліметричні методики діагностування дітей дошкільного віку: обдарованих дітей, дітей, які розвиваються в нормі, дітей з особливими потребами; оцінювати особистісні досягнення кожної дитини; враховувати індивідуальні відмінності дітей та розробляти дитиноцентричні творчо-розвивальні, освітньо-розвивальні, корекційно-розвивальні та інші адресно спрямовані технології і методики.

ПР-17. Здійснювати різні види планування у закладі дошкільної освіти; добирати доцільні для реалізації завдань дошкільної освіти форми планів, розробляти конспекти різних форм освітньої діяльності з урахуванням вікових особливостей й індивідуальних відмінностей дітей, провідних чинників розвитку, основних принципів дошкільної освіти і вимог до навчання й виховання дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-19. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку

ПР-20 Оцінювати власну діяльність з позицій культурно-історичної, екологічної, духовної, морально-естетичної і педагогічної цінності.

### 6.Формат дисципліни

Blended – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, через супровід в системі Moodle, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п.

Під час сесії формат очний (offline/Face to face), у міжсесійний період – дистанційний (online).

### 7.Обсяг дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	54
семінарські заняття/практичні/лабораторні	33
самостійна робота	93

### 8.Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Кількість кредитів/ годин	Вид підсумкового контролю	Нормативна/ вибіркова
3	3	5-6	6/180	екзамен	нормативна

### 9. Пререквізити

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Основи природознавства та суспільствознавства з методикою» значно підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: Загальна педагогіка, Психологія, Вікова психологія,

### 10.Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період заліково-екзаменаційної сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачем з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачем.

## 11. Політика дисципліни

При організації освітнього процесу в Університеті здобувачі вищої освіти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про самостійну роботу здобувачів вищої освіти (посилання); Положення про організацію освітнього процесу (посилання); Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення здобувачів вищої освіти (посилання); Положення про практику здобувачів вищої освіти (посилання); Положення про рейтингову систему оцінювання знань (посилання); Положення про академічну доброчесність (посилання); Положення «Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти» (посилання); Положення про кваліфікаційну (випускову) роботу здобувачів вищої освіти (посилання); Положення про укладання та контроль за виконанням договору про надання освітніх послуг (посилання); Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти (посилання).

## 12. Схема дисципліни

Тема, короткі тези	Форма діяльності (заняття)/Формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Вага оцінки
Тема 1. Сучасний стан та проблеми суспільствознавчої освіти. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою.	л	п* мр*	Б.1,2,3. Д 3, 4	-
	с	п* мр*		4
	ср	п* мр*		4
Тема 2. Осередок природи дошкільного закладу	л	п* мр*	Б.1.-5 Д.1-18	-
	с	п* мр*		4
	ср	п* мр*		4
Тема 3. Загальна характеристика методів ознайомлення дітей з природою	л	п* мр*	Б1-5 Д 1-18	-
	с	п* мр*		4
	ср	п* мр*		4
Тема 4. Наочні методи ознайомлення дітей з природою	л	п* мр*	Б 1-5 Д 1-18	-

	с	п* мр*		4
	ср	п* мр*		4
Тема 5. Практичні та словесні методи ознайомлення дітей з природою	л	п* мр*	Б. 1-5 Д 1-18	-
	с	п* мр*		4
	ср	п* мр*		4
Тема 6. Організація і зміст спостереження за природою дітей різних вікових груп	л	п* мр*	Б 1-5 Д 1-18	-
	с	п* мр*		4
	ср	п* мр*		4
Тема 7. Організація і зміст дослідницької діяльності дітей у природі.	л	п* мр*	Б 1-5 Д 1-18	-
	с	п* мр*		4
	ср	п* мр*		4
Тема 8. . Ознайомлення дітей з різними порами року: “Весна”, “Літо”, “Осінь”, “Зима	л	п* мр*	Б 1-5 Д 1-18	-
	с	п* мр*		4
	ср	п* мр*		3
Тема 9 Ознайомлення дітей різних вікових груп з домашніми та дикими тваринами	л	п	Б 1-5 Д 1-18	4
	с	мр		
	ср			
Тема 10. . Основні форми ознайомлення дітей з природою	л	п	Б 1-5 Д 1-18	4
	с	мр		
	ср			
Тема 11. . Експерсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками	л	п	Б 1-5 Д 1-18	2
	с	мр		
	ср			
Тема 12. Основні вимоги до занять ознайомлення з природою	л	п	Б 1-5 Д 1-18	4
	с	мр		
	ср			
Тема 13. Методика проведення занять	л	п	Б 1-5	2

ознайомлення з природою у молодшій групі	с	мр	Д 1-18	
	ср			
Тема 14. Методика проведення занять ознайомлення з природою у середній групі	л	п	Б 1-5 Д 1-18	2
	с			
	ср	мр		
Тема 15. Методика проведення занять ознайомлення з природою у старшій групі	л	п	Б 1-5 Д 1-18	4
	с	мр		
	ср			
Тема 16. Дидактична гра як форма ознайомлення дітей з природою	л	п	Б 1-5 Д 1-18	4
	с	мр		
	ср			
Тема 17. . Організація екологічної проектної діяльності у дошкільному закладі	Л	П	Б 1-5 Д 1-18	2
	С	мр		
	ср			

п\* - презентація

мр\*-методичні рекомендації

### 13. Система оцінювання та вимоги

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	Семінарські заняття. Максимальна кількість балів на семінарі – 4 (9*4)	36
2	Розв'язання тестових завдань	Кожен студент має дати відповіді на тестові питання. За кожну правильну відповідь дається 0,1 бал (80*0,1)	8
3	Підготовка мультимедійних презентацій	Кожен студент має підготувати 1 мультимедійну презентацію: 10 балів	10
4	Написання та захист (презентація) реферату	Оцінювання реферату: 12 балів – написання реферату, 5 балів – захист.	16
5	Залік	В кожному заліковому білеті по 3 питання. Кожне питання оцінюється по 15 балів.	30
<b>Всього</b>			<b>100</b>

**Види контролю:** поточний, підсумковий.

**Методи контролю:** спостереження за освітньою діяльністю здобувачів вищої освіти, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

**Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти** здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання здобувачами вищої освіти передбачених завдань, під час роботи над якими здобувачі вищої освіти демонструють власні знання: розгорнуті і стислі усні відповіді, вирішення тестових завдань, написання та захист рефератів, підготовка мультимедійної презентації, виступи в дискусіях тощо.

**Вид діяльності (завдання)**

**Змістовий модуль 5 «Методи ознайомлення дітей з природою».**

**Лекційний модуль 5 (18 год.)**

1. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою (2год.).
2. Осередок природи дошкільного закладу(2год.).
3. Загальна характеристика методів ознайомлення дітей з природою (2год.).
4. Наочні методи ознайомлення дітей з природою (2год.).
5. Практичні та словесні методи ознайомлення дітей з природою (2год.).
6. Організація і зміст спостереження за природою дітей різних вікових груп. (2год.).
7. Організація і зміст дослідницької діяльності дітей у природі (2год.).
8. Ознайомлення дітей з різними порами року: “Весна”, “Літо”, “Осінь”, “Зима”(2год.).
9. Ознайомлення дітей різних вікових груп з домашніми та дикими тваринами (2год.).

**Практичний модуль 5 (18 год.)**

1. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою (2год.).
2. Осередок природи дошкільного закладу(2год.).
3. Загальна характеристика методів ознайомлення дітей з природою (2год.).
4. Наочні методи ознайомлення дітей з природою (2год.).
5. Практичні та словесні методи ознайомлення дітей з природою (2год.).
6. Організація і зміст спостереження за природою дітей різних вікових груп. (2год.).
7. Організація і зміст дослідницької діяльності дітей у природі (2год.).
8. Ознайомлення дітей з різними порами року: “Весна”, “Літо”, “Осінь”, “Зима”(2год.).
9. Ознайомлення дітей різних вікових груп з домашніми та дикими тваринами (2год.).

Модуль самостійної роботи (50год.)

**1.Використовуючи методичну літературу опрацювати питання.**

**2.Оформити теку з моделями різноманітних явищ природи.**

**3.Розробити мультимедійну презентацію з однієї з запропонованих тем.**

## **Література**

1. Артемова Л.В. Колір. Форма. Величина. Число. (Ігри для сенсорного розвитку). – К., 1997.
2. Будна Н.О., Головка З.Л. Цікавий навколишній світ. Підготовка дитини до школи.
3. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
4. «Малятко». Програма виховання дітей дошкільного віку. – К., 2001.
5. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” /Керівник авт.колективу З.П.Плохій. – К.,2000.
6. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.
7. Якименко С.І. Навчальний комплект для шестиліток. Палітра природолюбів
8. Якименко С.І., Голян Л.П. Планування в молодшій групі. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан. 2003. – 96с.
9. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. :[Навчальний посібник для студентів спеціальності „Дошкільна освіта”] / автор та укладач А.В. Сазонова. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. -248с.

**Підсумкова тека.** Виконання тестових завдань до першого модулю.

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6 «ФОРМИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ»**

### **Лекційний модуль 6 (16 год).**

1. Основні форми ознайомлення дітей з природою (2год.).
2. Екскурсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками(2год.).
3. Основні вимоги до занять ознайомлення з природою (2год.).
4. Методика проведення занять ознайомлення з природою у молодшій групі (2год.).
5. Методика проведення занять ознайомлення з природою у середній групі (2год.).
6. Методика проведення занять ознайомлення з природою у старшій групі (2год.).
7. Дидактична гра як форма ознайомлення дітей з природою (2год.).
8. Організація екологічної проектної діяльності у дошкільному закладі(2год.).

### **Практичний модуль 6 (16год)**

1. Основні форми ознайомлення дітей з природою (2год.).
2. Екскурсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками(2год.).
3. Основні вимоги до занять ознайомлення з природою (2год.).
4. Методика проведення занять ознайомлення з природою у молодшій групі (2год.).
5. Методика проведення занять ознайомлення з природою у середній групі (2год.).
6. Методика проведення занять ознайомлення з природою у старшій групі (2год.).
7. Дидактична гра як форма ознайомлення дітей з природою (2год.).
8. Організація екологічної проектної діяльності у дошкільному закладі(2год.).

## Модуль самостійної роботи Основні форми ознайомлення дітей з природою(47год.)

### **1. Підготувати конспекти до теми.**

#### **Література**

1. «Я у світі ». Програма виховання дітей дошкільного віку. – К., 2001.
2. Артемова Л.В. Колір. Форма. Величина. Число. (Ігри для сенсорного розвитку). – К., 1997.
3. Будна Н.О., Головка З.Л. Цікавий навколишній світ. Підготовка дитини до школи.
4. Лисенко Практична екологія //Дошкільне виховання – 1997. –№2.-с.6-7
5. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М.Горопаха.- К. – Видавничий дім «Слово», 2012. -432.
6. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” / Керівник авт.колективу З.П.Плохій. – К.,2000.
7. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.
8. Тарасенко Г.С.Дивосвіт. Технологія естетико-екологічного виховання. –К.,2000.-с.9-11, 19-22,29-32,48-50,69-71.
9. Якименко С.І. Навчальний комплект для шестиліток. Палітра природолюбів
10. Якименко С.І., Голян Л.П. Планування в молодшій групі. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан. 2003. – 96с.

#### **Підсумкова тека.**

1. Виконання тестових завдань до другого модулю.

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.«МЕТОДИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ»(18ГОД.)**

### **Лекція 1. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою (2год.).**

#### **План.**

1. Теоретичні основи ознайомлення дошкільників з природою
2. Зміст ознайомлення дітей дошкільного віку про природу.
3. Принципи відбору навчального матеріалу: принцип виховуючого та розвиваючого характеру знань; науковості; енциклопедичності знань; принцип доступності; краєзнавчий принцип.
4. Загальна характеристика умінь і навичок щодо вирощування рослин, догляду за тваринами, природоохоронної діяльності в природі.
5. Структура діючих програм. Характеристика розділу ознайомлення дітей з природою.

#### **Література**

1. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
2. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.

3. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. :[Навчальний посібник для студентів спеціальності „Дошкільна освіта”] / автор та укладач А.В. Сазонова. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. -248с.

## **Лекція 2. Осередок природи дошкільного закладу(2год.).**

### **План.**

1. Осередок природи – частина навчально-виховного середовища ДНЗ.
2. Обладнання куточка природи у ДНЗ. Вимоги до обладнання осередку природи у ДНЗ.
3. Кімнатні рослини – матеріал для формування у дітей уявлень про рослину - частину живої природи. Отруйні рослини.
4. Розміщення та догляд за кімнатними рослинами. Організація догляду дошкільників за рослинами

### **Література:**

1. Борисенко Н.М. Екологічне середовище дошкільного навчального закладу. Базова програма „Я у світі” (метод. рекомендації для вихователів ДНЗ)/ Н.М. Борисенко.-Х.: Основа, 2009. -174с. – С.137-178.
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
3. Беленька Г. Освітня лінія «Дитина у природному доквіллі» // Г. Беленька. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 11. – 2012. – С. 8.

## **Лекція 3. Загальна характеристика методів ознайомлення дітей з природою (2год.).**

### **План**

1. Загальна класифікація методів ознайомлення дітей з природою. Вимоги до вибору методів і прийомів навчання.
2. Класифікація методів ознайомлення дітей з доквіллям.
3. Пояснювально-ілюстративний, проблемний. Дослідницький метод. Практичні методи. Ігрові методи ознайомлення дітей з доквіллям.Спостереження – основний метод ознайомлення дітей з природою. Види спостережень, їх зміст, місце і значення у кожній віковій групі дітей у ДНЗ та сім’ї.

### **Література**

1. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 - 432с.
2. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.
3. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. :[Навчальний посібник для студентів спеціальності „Дошкільна освіта”] / автор та укладач А.В. Сазонова. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. -248с.
4. Якименко С.І., Голян Л.П. Планування в молодшій групі. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан. 2003. – 96с.

## **Лекція 4. Наочні методи ознайомлення дітей з природою (2год.).**

### **План.**

1. Класифікація наочних методів ознайомлення дітей з природою.
2. Технічні засоби в ознайомленні дітей з природою, їх значення.
3. Метод моделювання в ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з природою.
4. Особливості використання наочних методів в роботі з дітьми різного дошкільного віку.

### **Література**

1. Артемова Л.В. Колір. Форма. Величина. Число. (Ігри для сенсорного розвитку). – К., 1997.
2. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” / Керівник авт.колективу З.П.Плохій. – К., 2000.
3. Методика ознайомлення дітей з природою: [Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.

**Лекція 5. Практичні та словесні методи ознайомлення дітей з природою (2год.).**

### **План**

1. Словесні методи. Класифікація словесних методів ознайомлення дітей з природою.
2. Види розповідей та загальні вимоги до них. Мовні логічні завдання як особливий вид розповіді. Види бесід та вимоги до їх проведення.
3. Використання в екологічному вихованні різноманітних літературних жанрів (казок та реалістичних оповідань, віршів, загадок, тощо).
4. Нескладні дослідження в групах старшого дошкільного віку. Структура дослідження. Особливості структури та методики проведення дослідження в дошкільному закладі.
5. Праця дітей по вирощуванню рослин, догляд за тваринами, охорона природи.

### **Література**

1. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” / Керівник авт.колективу З.П.Плохій. – К., 2000.
2. Методика ознайомлення дітей з природою: [Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.

**Лекція 6. Організація і зміст спостереження за природою дітей різних вікових груп. (2год.).**

### **План**

1. Спостереження – основний метод ознайомлення дітей з природою.
2. Види спостережень, їх зміст, місце і значення у кожній віковій групі дітей у ДНЗ та сім'ї.

3. Особливості організації і методика керівництва спостереженнями різного виду. Організація спостережень за об'єктами неживої природи, птахами, тваринами, комахами.
4. Особливості організації спостережень короткочасних та довготривалих. Методика знайомства з прикметами передбачення погоди. Методика ведення календаря природи. значення дослідів в процесі знайомства дітей з довкіллям.

#### **Література**

2. Артемова Л.В. Колір. Форма. Величина. Число. (Ігри для сенсорного розвитку). – К., 1997.
3. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” /Керівник авт.колективу З.П.Плохій. – К.,2000.
4. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничій Дім «Слово», 2012 -432с.

### **Лекція 7. Організація і зміст дослідницької діяльності дітей у природі (2год.).**

#### **План.**

1. Практичні методи ознайомлення дітей з природою.
2. Праця дітей як один з основних методів ознайомлення з природою, її своєрідність та значення.
3. Види праці дітей в природі та її зміст в різних вікових групах.
4. Нескладні досліди як метод ознайомлення дітей з природою.
5. Структура дослідів. Особливості структури та методики проведення дослідів в дошкільному закладі.

#### **Література**

1. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.
2. Якименко С.І. Навчальний комплект для шестиліток. Палітра природолюбів
3. Якименко С.І., Голян Л.П. Планування в молодшій групі. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан. 2003. – 96с.

### **Лекція 8. Ознайомлення дітей з різними порами року: “Весна”, “Літо”, “Осінь”, “Зима”(2год.).**

#### **План**

1. Фенологічний принцип ознайомлення дітей з природою.
2. Спостереження-основа формування реалістичних уявлень.
3. Епізодичні і довготривалі спостереження.
4. Первинні, повторні і заключні спостереження. Спостереження порівняльного характеру. Їх місце в різних вікових групах.
5. Методика створення екологічного панно, способи фіксації спостережень за природою у різних вікових групах.

#### **Література**

1. Борисенко Н.М. Екологічне середовище дошкільного навчального закладу. Базова програма „Я у світі” (метод. рекомендації для вихователів ДНЗ)/ Н.М. Борисенко.-Х.: Основа, 2009. -174с. – С.137-178.

2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
3. Беленька Г. Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі» // Г. Беленька. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 11. – 2012. – С. 8.

**Лекція 9. Ознайомлення дітей різних вікових груп з домашніми та дикими тваринами (2год.).**

**План**

1. Зміст та види діяльності дошкільників в процесі догляду за рослинами, тваринами куточка живої природи.
2. Чергування в куточку природи і на ділянці, керівництво вихователя працею дітей старшого дошкільного віку.
3. Діагностика навичок сформованості практичної діяльності дошкільників.
4. Організація повсякденної праці в кутку природи, на городі, в квітнику.

**Література**

1. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
2. Беленька Г. Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі» // Г. Беленька. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 11. – 2012. – С. 8.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6 «ФОРМИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ»**

**Лекційний модуль 6 (16 год).**

**Лекція 10.Основні форми ознайомлення дітей з природою (2год.).**

**План**

1. Заняття як важлива форма ознайомлення дітей з природою.
2. Типи занять та їх місцем у системі роботи.
3. Загальна характеристика основних форм ознайомлення дітей з природою.
4. Організація свят в природі.

**Література**

1. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малюк” /Керівник авт.кол. З.П.Плохій. – К.,2000.
2. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.
3. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
4. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. :[Навчальний посібник для студентів спеціальності „Дошкільна освіта”] / автор та укладач А.В. Сазонова. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. -248с.

## **Лекція 11.Екскурсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками(2год.).**

### **План**

1. Екскурсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками. Тематика та види екскурсій природничого змісту.
2. Структура екскурсії. Методика підготовки до екскурсії та її проведення.
3. Цільова прогулянка як форма роботи щодо ознайомлення з природою, відмінність її від екскурсії. Методика проведення цільової прогулянки.
4. Щоденні прогулянки на майданчику дошкільного закладу, їх значення у ознайомленні з природою. Структура щоденної прогулянки.

### **Література**

1. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” /Керівник авт.кол. З.П.Плохій. – К.,2000.
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
3. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.
4. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. :[Навчальний посібник для студентів спеціальності „Дошкільна освіта”] / автор та укладач А.В. Сазонова. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. -248с.

## **Лекція 12.Основні вимоги до занять ознайомлення з природою (2год.).**

### **План**

1. Вимоги до проведення занять щодо ознайомлення з природним довкіллям.
2. Аналіз заняття сфери «Природа» у дошкільному закладі.
3. Критерії оцінювання проведеного заняття.

### **Література**

1. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” /Керівник авт.кол. З.П.Плохій. – К.,2000.
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.

## **Лекція 13.Методика проведення занять ознайомлення з природою у молодшій групі (2год.).**

### **План**

1. Зв'язок тем та форм активності,способи реалізації завдань на заняттях у молодшій групі дошкільного закладу.
2. Календар природи і календар погоди у молодшій групі, методика ведення.

3. Відображення вражень дітей у малюнках чи інших видах зображувальної діяльності.
4. Вимоги до складання нескладних колекцій з молодшими дошкільниками.

#### **Література**

1. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” / Керівник авт. кол. З.П.Плохій. – К., 2000.
2. Методика ознайомлення дітей з природою: [Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
3. Якименко С.І., Голян Л.П. Планування в молодшій групі. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан. 2003. – 96с.

### **Лекція 14. Методика проведення занять ознайомлення з природою у середній групі (2 год.).**

#### **План**

1. Зв'язок тем та форм активності, способи реалізації завдань на заняттях у середній групі дошкільного закладу.
2. Календар природи і календар погоди у середній групі, методика ведення.
3. Відображення вражень дітей у малюнках чи інших видах зображувальної діяльності.
4. Вимоги до складання нескладних колекцій з молодшими дошкільниками.

#### **Література**

1. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” / Керівник авт. кол. З.П.Плохій. – К., 2000.
2. Методика ознайомлення дітей з природою: [Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.

### **Лекція 15. Методика проведення занять ознайомлення з природою у старшій групі (2 год.).**

#### **План**

5. Зв'язок тем та форм активності, способи реалізації завдань на заняттях у середній групі дошкільного закладу.
6. Календар природи і календар погоди у середній групі, методика ведення.
7. Відображення вражень дітей у малюнках чи інших видах зображувальної діяльності.
8. Вимоги до складання нескладних колекцій з молодшими дошкільниками.

#### **Література**

1. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” / Керівник авт. кол. З.П.Плохій. – К., 2000.
2. Методика ознайомлення дітей з природою: [Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
3. Голіцина Н.С. Екологічне виховання дошкільників. Перспективне планування роботи з дітьми 3-7 років: Пер. з російської мови. – Х.: Видавництво „Ранок”, 2015. – 56с.-(Бібліотека вихователя дитячого садка).

## **Лекція 16.Дидактична гра як форма ознайомлення дітей з природою (2год.).**

### **План**

1. Навчально-виховне значення ігор як методу опосередкованого пізнання природи. Психологічні основи використання гри у навчанні дошкільників.
2. Види ігор за змістом, за дидактичною метою, за способом керівництва. Методика проведення ігор з дітьми різних вікових груп.
3. Взаємозв'язок гри з іншими методами ознайомлення дітей з природою.Гра як форма ознайомлення дітей з природою.
4. Рольові ігри, відтворюючі уявлення про природу. Ігри з природним матеріалом (піском, водою, льодом, снігом і ін.). Їх значення для сенсорної культури і пізнання дітьми природи.

### **Література**

1. Вознюк Л. Вірші– [Електронний ресурс] Режим доступу: [http : //lesia.vozniuk.com](http://lesia.vozniuk.com)
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навч. посібник. - К.: Академвидав, 2006.

## **Лекція 17.Організація екологічної проектної діяльності у дошкільному закладі(2год.).**

### **План**

1. Технології екологічного виховання.
2. Організація екологічної проектної діяльності у дошкільному закладі, методика проведення практично-пошукової діяльності у екологічному проекті.

### **Література**

1. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
2. Панченко І. Реалізація екологічного проекту // І.Панченко. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 33-36.
3. Токоренко Н. Проектна діяльність з дітьми старшого віку // Н.Токоренко. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 10. – 2013. – С. 11-18.
4. Лукашук Л. Метод проектів у системі методичної роботи // Л. Лукашук. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2013. – С. 19-22.



Вівторок														
Середа														
Четвер														
П'ятниця														

**Питання для самоконтролю:**

**Для дітей дошкільного віку притаманний такий тип відношення до природи:**

- а) суб'єктивне відношення до природи;
- б) суб'єктно-прагматичне відношення до природи;
- в) суб'єктно-непрагматичне відношення до природи;
- г) утилітарно-споживацьке відношення до природи.

**Література:**

1. Беленька Г. Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі» // Г. Беленька. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 11. – 2012. – С. 4-9.
2. Глухова Н. Базова програма «Я у Світі»: формування природничої компетентності дошкільника [Текст] // Вихователь-методист дошкільного закладу. -2009. - №7. — С.4-8.
3. Дитина в дошкільні роки. Програма розвитку, навчання та виховання дітей / [наук. кер. К. Л. Крутій]. – Запоріжжя : ЛПС. Лтд, 2000. – 268 с.
4. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малютко”/ Керівник авт.колективуЗ.П.Плохій-К., 2000.
5. Носачова Т. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку // Т. Носачова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2012. – С. 12.
6. Панасюк Т. Орієнтири розвитку дошкільної освіти у 2014-2015 н. р. // Т. Панасюк. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 8. – 2014. – С. 4-6.
7. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010 - С. 56-58.
8. Ніколаєнко В.М. Екологічне виховання в ДНЗ. 2-6 років. – Х. : Вид. Група «Основа», 2010. – 207 с.

**Тема 2.Осередок природи дошкільного закладу(2год.)**

**План**

1. Характеристика осередку природи як складової навчального середовища дошкільного закладу
2. Осередок природи – частина навчально-виховного середовища ДНЗ. Обладнання куточка природи у ДНЗ. Вимоги до обладнання осередку природи у ДНЗ.
3. Куток природи як основна база ознайомлення дітей з природою. Вимоги до розміщення об'єктів кутка природи. Вимоги до планування і озеленення ділянки. Влаштування на території дошкільного закладу моделей природних фітоценозів (куточків лісу, луків), штучної водойми.
4. Город та плодово-ягідний сад на ділянці дошкільного закладу, їх планування.

5. Тварини на ділянці дитячого садка.. Приваблювання птахів на ділянку дитячого садка, влаштування «пташиного стовпа», вивішування годівниць, поїлок, штучних гніздівель для птахів.

**Базова термінологія:** навчально-виховне середовище, осередок природи, природознавчий осередок, типовий перелік обладнання для дитячих садочків.

### **Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу (1,4) опрацювати такі питання:*

1. Визначити складові природничого розвивального середовища дошкільного закладу [1,4,5]
2. Скласти план роботи вихователя по ознайомленню дітей з умовами вирощування рослин.
3. Ознайомитися з вимогами щодо обладнання куточка природи у дошкільному закладі.

Кімнатні рослини – матеріал для формування у дітей уявлень про рослину - частину живої природи.

Отруйні рослини. Розміщення та догляд за кімнатними рослинами. Організація догляду дошкільників за рослинами.

### **Практична частина:**

1. Знайдіть матеріал щодо облаштування «Екологічної стежки»: коротко опишіть елементи стежки; зобразіть «Екологічну стежку» у вигляді схеми на ділянці ДНЗ, її елементи, вимоги до утримування.
2. Самостійно укладіть таблицю або мультимедійний проект «Лікарський город на ділянці дитячого садка»

### **Творче індивідуальне завдання:**

1. Скласти орієнтовний перелік кімнатних квітів, що можуть вирощуватися у дошкільному закладі. Скласти план озеленення групи та території дитячого садку
2. Переглянути відео «Отруйні рослини» та зробити анотацію.

### **Питання для самоконтролю:**

**Екологічна стежина на території дошкільного навчального закладу це –**

- а) маршрут, який проходить через різноманітні природні об'єкти, що мають естетичну та природоохоронну цінність;
- б) комплекс тематичних дослідницьких ділянок;
- в) дослідницька ділянка, де проводять дослід з ґрунтом, водою, насінням рослин;
- г) ділянка для ігор, читання літератури, складання екологічних казок, проведення занять, малювання.

**Позначте як з наведених умов є необхідними при обладнанні і формуванні куточка живої природи:**

- а) вік дітей, безпека для здоров'я;
- б) вік дітей, особливості природного оточення,;
- в) особливості природного оточення, безпека для здоров'я;

г) матеріальні можливості, вік дітей.

**У куточку природи середньої групи дошкільного закладу рекомендується мати:**

а) акваріум із рибками, клітку з птахами, рослини (фікус, бальзамін, герань, олеандр, кактус)

б) матеріали для проведення елементарних дослідів, акваріум із рибками, клітку з птахами, рослини (фікус, бальзамін, герань, олеандр, кактус), матеріал для розвитку трудових навичок;

в) матеріали для проведення елементарних дослідів, акваріум із рибками, клітку з птахами, рослини (фікус, бальзамін, герань, фіалка), матеріал для розвитку трудових навичок.

г) матеріали для проведення елементарних дослідів, акваріум із рибками, клітку з птахами, рослини (фікус, бальзамін, герань, фіалка), матеріал для розвитку трудових навичок, тераріум.

### **Література:**

1. Борисенко Н.М. Екологічне середовище дошкільного навчального закладу. Базова програма „Я у світі” (метод. рекомендації для вихователів ДНЗ)/ Н.М. Борисенко.- Х.: Основа, 2009. -174с. – С.137-178.
2. Інструкції з організації охорони життя і здоров'я дітей у дошкільних навчальних закладах [Електронний ресурс] / наказ Міністерства освіти і науки України від 28 жовтня 2008 р. № 985 / Режим доступу: <http://www.edu.kiev.ua/>
3. Плохій З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи) // Дошкільне виховання. – 2010. – №7.– С. 6-10.
4. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
5. Екологічне виховання дітей дошкільного віку: Методичний посібник / Л.М.Сімак, Л.М.Макарова, О.М.Кириленко, Н.А.Назарова; під ред. Є.П.Кулькіної – Херсон: РПО, 2005 – 52 с.
6. Носачова Т. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку // Т. Носачова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2012. – С. 13-19.
7. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: [навч. посібник] / Т.І.Поніманська - К.: Академвидав, 2006.

**Тема 3. Загальна характеристика методів ознайомлення дітей з природою (2 год.)**

### **План**

1. Характеристика методів та прийомів ознайомлення дітей з природним довкіллям. Класифікація методів ознайомлення дітей з довкіллям.
2. Пояснювально-ілюстративний, проблемний. Дослідницький .Метод спостережень. Практичні методи.
3. Ігрові методи ознайомлення дітей з довкіллям. Організація фенологічних спостережень з дошкільниками у природному довкіллі.

**Базова термінологія:** *метод, прийоми, засоби.*

**Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу опрацювати такі питання:*

Умови формування у дітей дошкільного віку природознавчих уявлень.

**Практична частина:** На основі конспекту заняття з обраної теми («Дерева восени»,

«Осінь у саду» ) визначте освітні лінії та лінію «Дитина у світі природи», та дайте

характеристику методам, що використовуються.

**Творче індивідуальне завдання:** Запропонуйте оптимальні методи ознайомлення дітей з природою відповідно обраного заняття. Обґрунтуйте вибір.

**Питання для самоконтролю:**

**До методів що забезпечують безпосереднє ознайомлення дітей з природою відносяться:**

- а) спостереження, експеримент, праця, дослід з природним матеріалом;
- б) розгляд картин, використання діафільмів і кінофільмів, ігри з картинками, іграшками, словесні дидактичні ігри, розповіді, бесіди, читання художньої літератури;
- в) спостереження за наближенням грози, за веселкою, дощем, снігом;
- г) спостереження за розвитком рослин, тварин, за поступовими сезонними змінами в житті рослин, тварин.

**Література:**

1. Методика ознайомлення дітей з природою: [Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
2. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
3. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)

**Тема 4.Наочні методи ознайомлення дітей з природою (2год.)**

**План**

1. Значення використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою. Види ілюстративного матеріалу. Використання технічних засобів для демонстрації наочного матеріалу на заняттях та в повсякденному житті.
2. Використання дидактичних картин в ознайомленні з природою.
3. Використання художніх картин в ознайомленні з природою.

**Базова термінологія:** наочний принцип навчання, засоби наочності, чуттєвий образ,

золоте правило дидактики.

### **Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу опрацювати такі питання:*  
Методика використання дидактичних картин та фотоілюстрацій у роботі з дітьми різних вікових груп.

### **Практична частина:**

#### **1. Написати анотацію на один із наборів дидактичних картин, що використовуються у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку.**

-проаналізувати анотацію на один із наборів дидактичних картин, що використовуються у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку.

-написати розповідь за художньою картиною.

#### **3. Розробити фрагмент заняття з використанням засобів наочності на одну з**

**запропонованих тем:** Листопад проводжає осінь, Плаче дощик восени, зустріч із

Лісовичком (Хто у лісі живе?)

**Творче індивідуальне завдання:** Спираючись на знання, отримані на заняттях з основ образотворчого мистецтва та методики керівництва зображувальною діяльністю дітей, самостійно укласти тематичний перелік художніх картин, які можна використати в процесі ознайомленні з природою дітей дошкільного віку.

### **Питання для самоконтролю:**

**Суть принципу наочності при вивченні предметів довкілля у дошкільному закладі полягає у:**

- а) активному використанні різноманітних предметів та засобів для реального відображення явищ природи;
- б) створенні образів, конкретних уявлень, на основі яких будується пізнавальна діяльність дітей, спрямована на оволодіння системою природознавчих уявлень і понять;
- в) створенні психічного образу в результаті процесів відчуття і сприймання;
- г) створенні системи сенсорних еталонів.

**Вимогами до використання наочного матеріалу на заняттях у старших групах дошкільного закладу є:**

- а) динамічність предметів; реальність існування їх в навколишньому житті; наочність;
- б) динамічність предметів, гігієнічні, педагогічні та естетичні вимоги;
- в) педагогічні вимоги; дозування наочності та умови їх застосування;

г) естетичні вимоги, яскравість таблиць, сюжетних малюнків.

**Які наочні засоби доцільно використовувати під час формування у дітей уявлень про польові квіти:**

а) предметні малюнки, фотографії, гербарії;

б) фотографії, схеми, макети, моделі, гербарії;

в) предметні малюнки, макети, моделі, гербарії,;

г) предметні малюнки, фотографії, живі об'єкти, моделі, гербарії;

д) предметні малюнки, фотографії, живі об'єкти, гербарії.

### **Література:**

1. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
3. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І.Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.
4. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)

## **Тема 5. Практичні та словесні методи ознайомлення дітей з природою (2год.)**

### **План**

1. Характеристика практичних та словесних методів ознайомлення дітей з природою. Значення словесних методів у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку.
2. Класифікація словесних методів ознайомлення дітей з природою. Розповіді вихователя як метод ознайомлення дітей з природою.
3. Види розповідей та загальні вимоги до них. Мовні логічні завдання як особливий вид розповіді. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою.
4. Види бесід та вимоги до їх проведення. Взаємозв'язок бесід з іншими методами ознайомлення дітей з природою.

**Базова термінологія:** практичні методи, словесні методи, засоби навчання та ознайомлення з природою,

**Методичні рекомендації:**

**Використовуючи методичну та наукову літературу (2) опрацювати такі питання:** Рекомендації щодо використання мовних логічних завдань та бесід у ознайомленні дітей із природою.

### **Практична частина:**

1. Проаналізувати методичні матеріали для складання розповідей, бесід з дітьми, написати короткі анотації до цих матеріалів.
2. Скласти 1-2 мовні логічні задачі для дітей дошкільного віку (за матеріалами книг Сухомлинського В.О)
3. Розробити та провести розповідь про природу для дітей середнього або старшого дошкільного віку (тема за вибором).
4. Розробити та провести узагальнюючу бесіду з дітьми старшої групи (тема за вибором).
5. Навести приклади словесних логічних завдань: - на розвиток співпереживання; - соціально-моральних логічних задач, що передбачають аналіз чужих та власних дій, поведінки, вчинків.

При конструюванні соціально-моральних задач варто дотримуватися таких вимог:

1. У виховних ситуаціях використовувати емоційно збагачену інформацію.
2. Зміст ситуацій має забезпечувати багаторазові емоційні переживання, необхідні для узагальнення та зв'язку із способом дії, що закріплюються у відповідне етичне поняття.
3. Кожна наступна ситуація має містити нову інформацію.
4. Запропоновані ситуації мають передбачати полярні за соціальним значенням вчинки, давати дитині можливість визначити своє ставлення, позицію щодо предмета обговорення, відповідні практичні дії тощо.

**Творче індивідуальне завдання:** Оберіть правильну відповідь та обґрунтуйте свій вибір:

**Успішність формування передумов навчальної діяльності на заняттях знайомства з довкіллям реалізується через:** а) уміння слухати вихователя та наслідувати його дії; б) уміння працювати за вказівками вихователя, самостійно виконувати дії, розвивати самоконтроль; в) правильну організацію і розвиток дітей; вимоги до навчальної діяльності; г) довільна увага та самостійне уміння працювати;

### **Питання для самоконтролю:**

**Завдання „Доведи, що ведмєдь—дика тварина...” передбачає використання:**

- а) порівняння та класифікацію;
- б) доведення судження;
- в) сортування матеріалу;
- г) встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

### **Література:**

1. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
3. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)
4. Роль малих фольклорних жанрів у проведенні етюдних занять екологічного спрямування / Навч.-метод. рекомендації для вихователів ДНЗ] / упоряд: О.Б. Полевікова, Н.М. Борисенко та інш.- ХДУ, 2011. -158с. – С.71-89.
5. Колечко В. Ознайомлення старших дошкільників з явищами неживої природи // Дошкільне виховання. - 1988. - № 11.

## **Тема 6.Організація і зміст спостереження за природою дітей різних вікових груп. (2год.)**

### **План**

- 1.Особливості проведення фенологічних спостережень у дошкільному закладі.
- 2.Вимоги до проведення фенологічної екскурсії
- 3.Методика ведення календаря спостережень та щоденника спостережень за природою.
4. Зміст спостережень за природою у різних вікових групах.

**Базова термінологія:** спостереження за погодою, спостереження за рослинами, спостереження за тваринами, спостереження за діяльністю людей.

**Методичні рекомендації:** Фенологічна екскурсія базується на вивченні сезонних змін в живій та неживій природі і проводиться відповідно до пір року. Особливості фенологічної екскурсії: базування на вивченні сезонних змін в живій та неживій природі; проведення відповідно до пір року; сприйняття природи різними органами чуття; розуміння взаємозв'язків у природі;

**Використовуючи методичну та наукову літературу () опрацювати такі питання:**

### **Практична частина:**

Розробити фрагмент заняття з використанням засобів наочності на одну з запропонованих тем: спостереження за рибкою в акваріумі, спостереження за рослинами у куточку природи.

### **Творче індивідуальне завдання:**

#### **Питання для самоконтролю:**

#### **Спостереження відрізняється від простого сприймання тим, що...**

- а) є планомірним, цілеспрямованим;
- б) є планомірним, цілеспрямованим, дієвим;
- в) має бути спеціально - організованим вихователем;
- г) має більш яскравий емоційний фон та проводиться тільки за об'єктами природи.

#### **Література:**

1. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
3. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І.Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.
4. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)
5. Роль малих фольклорних жанрів у проведенні етюдних занять екологічного спрямування / Навч.-метод. рекомендації для вихователів ДНЗ] / упоряд: О.Б. Полевікова, Н.М. Борисенко та інш.- ХДУ, 2011. -158с. – С.71-89.

#### **Тема 7.Організація і зміст дослідницької діяльності дітей у природі (2год.)**

##### **План**

1. Структура дослідження. Особливості методики проведення дослідів у дошкільному закладі. Варіативність структури дослідження.
2. Види дослідів, які використовуються у процесі ознайомлення дітей з неживою природою.
3. Моделі та моделювання предметів та явищ природи.
4. Створення на ділянці дитячого садка майданчика для спостережень за погодою (встановлення гномона, флюгерів, тощо).
5. Створення умов для ігор з піском, водою та снігом.

**Базова термінологія:** практична робота, дослід, демонстрація, фронтальна робота,

**Методичні рекомендації:** Опрацюйте статті, випишіть положення, що обґрунтовують можливість використання дослідів у ознайомленні дітей дошкільного віку з природою.

*Використовуючи методичну та наукову літературу (4) опрацювати таке питання:*

1. Що спільного між дослідницьким та евристичним дослідженнями? Чим вони відрізняються?

**Практична частина:**

1.Зробіть методичну розробку практичного дослідження з метою вивчення об'єктів неживої природи (Спостереження за небом. Чи є на ньому хмари. Спостереження за краплинами дощу. За бульбашками на калюжах. Спостереження за землею після дощу).

2.Визначте практичні дії дітей, способи фіксації результатів. Випишіть 2-3 приклади дослідів різного змісту.

3.Проаналізуйте об'єкти і явища живої та неживої природи, доступної для пошуково-дослідної діяльності дітей різних вікових груп.

4.Самостійно придумайте модель, за допомогою якої можливо розкрити дітям дошкільного віку ту чи іншу залежність у природі. Коротко опишіть модель, методику її використання. Виготовте зразок моделі.

**Творче індивідуальне завдання:** Зробіть копії статей з періодичного видання «Джміль», у яких йде мова про методику проведення дослідів

**Питання для самоконтролю:**

1. У чому полягає суть дослідження як методу пізнання об'єктів неживої природи та його відмінності від інших спеціальних методів пізнання?
2. Яке значення мають дослідження в процесі знайомства дітей з довкіллям?
3. Який зміст має проблема, якщо способом її розв'язання є дослідження?
4. В чому полягають особливості методики організації і проведення довготривалих дослідів?
5. В чому полягають особливості методики організації і проведення короткочасних дослідів?

**Визначенню “практична робота дітей у дошкільному закладі” відповідає судження:**

- а) певна робота (моторна діяльність) з одночасним її осмисленням, на основі якої формуються знання і практичні уміння;
- б) моторна діяльність направлена на засвоєння дошкільниками програмного матеріалу, під час проведення яких діти не змінюють хід явищ, а тільки фіксують факти спостережень у процесі практичних дій;
- в) навчально-пізнавальна діяльність, у процесі якої діти виконують практичні дії з об'єктами в матеріальній або матеріалізованій формі, при цьому предмети і явища або умови їх існування в природі змінюються;
- г) робота що призводить до певних наслідків.

**Література:**

1. Беленька Г. Експериментально-дослідницька діяльність дітей у природі як технологія пізнавального розвитку // Г. Беленька. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 11. – 2012. – С. 10-18.
2. Колечко В. Ознайомлення старших дошкільників з явищами неживої природи //

- Дошкільнє виховання. - 1988. - № 11.
3. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничій Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
  4. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І.Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.
  5. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)

## **Тема 8.Ознайомлення дітей з різними порами року: “Весна”, “Літо”, “Осінь”, “Зима”(2год.)**

### **План**

1. Річне тематичне планування занять для дітей дошкільного віку щодо ознайомлення з різними порами року
2. Складання конспектів занять, вимоги до написання конспектів.
3. Перелік знань умінь дітей дошкільного віку зі сфери «Природа».

**Базова термінологія:** принцип сезонності, фенологія, погода, та рослини, тварини поведінка людей в різні пори року.

### **Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу (2) опрацювати такі питання:*  
Перелік знань умінь дітей дошкільного віку зі сфери «Природа».

### **Практична частина:**

Розробити план заняття ознайомлення дітей з різними порами року. («Завітала осінь, щедра, золота», «Надворі зимно, біло, сніжно», «Узюди взимку сніг, сніжок: білі стежка, гай, лужок»)

Простежте за кольором осіннього листя та доберіть дієслова, що влучно передають характер руху листя під час листопаду (можливі варіанти: летить, падає, кружляє, пурхає, лине, миготить та ін.).

Складіть оповідання , що починається словами: “Про що мені розповів осінній листочок”

**Творче індивідуальне завдання:** Використайте рослинний матеріал, зібраний під час екскурсії, для складання композиції. Доберіть назви до композицій з певної тематики :”Краса рідного краю”, ”Збережемо природу”, „Історія рідного краю у квітах і травах”.

### **Питання для самоконтролю:**

**Які прилади можна використовувати для організації спостережень за Сонцем:**

- а) гномон;
- б)флюгер;
- в)гігрометр,;

г)сонячний годинник.

### Література:

1. Колечко В. Ознайомлення старших дошкільників з явищами неживої природи // Дошкільне виховання. - 1988. - № 11.
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
3. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І.Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.
4. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)
5. Ніколаєнко В.М. Екологічне виховання в ДНЗ. 2-6 років. [Текст] / В.М.Ніколаєнко – Х.: Вид.Група «Основа», 2010. – 207 с.

### Тема 9.Ознайомлення дітей різних вікових груп з домашніми та дикими тваринами (2год.)

#### План

1. Організації та ознайомлення з правилами догляду за рибами у акваріумі.
2. Тематика спостережень, дослідів у куточку живої природи, та методика їх проведення, перелік риб та умови догляду за ними, завдання для дітей різних вікових груп, конспект бесіди).
3. Формування у дошкільників уявлень про земноводних, птахів, звірів.

**Базова термінологія:** річне тематичне планування занять, завдання за лінією розвитку «Природа»

**Методичні рекомендації:** Ознайомлення дітей з тваринами. Розгляд картинок, іграшок і ігри з ними, безпосереднє спостереження за домашніми тваринами: кішкою, собакою, куркою, курчатами. Показ прийомів догляду за тваринами. Ігри на звуконаслідування рухи тварин. Виховання інтересу і позитивного відношення дітей до тварин. Спостереження на заняттях і в повсякденному житті за кішкою, собакою, курчатами. Розгляд картинок сюжетного змісту ( тварин з дитинчатами). Дидактичні ігри з картинками і іграшками.

**Використовуючи методичну та наукову літературу опрацювати такі питання:**

- 1.Зміст програмових завдань по ознайомленню дітей різних вікових груп з домашніми та дикими тваринами.
- 2.Методи і прийоми ознайомлення дітей різних вікових груп з домашніми та дикими тваринами:а) спостереження;б) розгляд картин;в) перегляд відеофільмів;г) читання природознавчої дитячої літератури;д) розповіді вихователя;є) бесіди;ж) дидактичні ігри.

**Практична частина:** Розробіть конспект заняття на одну із запропонованих нижче тем з елементами спостереження :«про голуба і папужку»; за новою рибкою у акваріумі (II молодша група); за канаркою (середня група); за черепахою в терарії (старша група);

**Творче індивідуальне завдання:** Підготувати короткий реферат на тему «Роль слова у ознайомленні дітей з тваринами».

**Питання для самоконтролю:**

**До методів що забезпечують безпосереднє ознайомлення дітей з природою відносяться:**

- а) спостереження, експеримент, праця, досліди з природним матеріалом;
- б) розгляд картин, використання діафільмів і кінофільмів, ігри з картинками, іграшками, словесні дидактичні ігри, розповіді, бесіди, читання художньої літератури;
- в) спостереження за наближенням грози, за веселкою, дощем, снігом;
- г) спостереження за розвитком рослин, тварин, за поступовими сезонними змінами в житті рослин, тварин.

**Правильне судження, що відповідає визначенню спостереження як методу забезпечення наочно-чуттєвої основи знань про природу :**

- а) цілеспрямоване, планомірне, сприйняття об'єктів навколишньої дійсності з метою виділення суттєвих ознак предметів та явищ природи;
- б) планомірне, сприйняття об'єктів навколишньої дійсності та накопичення чуттєвого досвіду;
- в) розвиток спостережливості дитини, уміння аналізувати, узагальнювати та планувати певну діяльність;
- г) фіксування певних ознак предметів природи.

### **Література:**

1. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
3. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І.Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.
4. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)
5. Роль малих фольклорних жанрів у проведенні етюдних занять екологічного спрямування / Навч.-метод. рекомендації для вихователів ДНЗ] / упоряд: О.Б. Полевікова, Н.М. Борисенко та інш.- ХДУ, 2011. -158с. – С.71-89.

## **Тема 10. Основні форми ознайомлення дітей з природою (2год.)**

### **План**

1. Класифікація основних форм ознайомлення дошкільників з природою.
2. Індивідуальна , групова форма роботи. Організаційні форми . Комплексне, інтегроване заняття,
3. Заняття як важлива форма ознайомлення дітей з природою. Типи занять та їх місцем у системі роботи.
4. Особливості проведення занять з дітьми різного дошкільного віку.
5. Вимоги до проведення занять щодо ознайомлення з природним довкіллям.

**Базова термінологія:** індивідуальна , групова форма роботи, організаційні форми проведення занять у ДНЗ.

### **Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу () опрацювати такі питання:*

**Практична частина:**Ознайомитися з різноманітними формами організації процесу ознайомлення дошкільників з природою.Скласти конспект інтегрованого заняття «Сонце стукає в віконце».

### **Література:**

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі.[підручник для ВНЗ]. / А.Богуш – К. : Видавничій Дім «Слово», 2010 -408с.
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничій Дім «Слово», 2012 -432с.
3. Ніколаєнко В.М. Екологічне виховання в ДНЗ. 2-6 років. [Текст] / В.М.Ніколаєнко – Х.: Вид.Група «Основа», 2010. – 207 с.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: [навч. посібник] / Т.І.Поніманська - К.: Академвидав, 2006.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / [О. Білан, Л. Возна, О. Максименко та ін.]. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 264 с.

## **Тема 11.Екскурсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками(2год.)**

### **План**

1. Екскурсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками. Методика підготовки до екскурсії та її проведення.

2. Цільова прогулянка як форма роботи щодо ознайомлення з природою, відмінність її від екскурсії. Методика проведення цільової прогулянки.
3. Щоденні прогулянки на майданчику дошкільного закладу, їх значення у ознайомленні з природою. Зміст фенологічних спостережень на щоденних прогулянках. Методи та прийоми роботи вихователя під час прогулянки.

**Базова термінологія:** екскурсія, цільова прогулянка

**Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу опрацювати такі питання:*

1. Використання досвіду «Школи під голубим небом» В.Сухомлинського у організації екскурсій та прогулянок з дітьми дошкільного віку.
2. Роль батьків в організації прогулянки з дитиною дошкільного віку.

**Практична частина:**

1.Розробити тематику циклу повторних екскурсій з дітьми старшої групи до одного із сільськогосподарських об'єктів (у поле, на ферму, на город, у теплицю тощо).

2.Опрацювати методичні рекомендації та виписати тематику екскурсій для різних вікових груп.

Скласти план проведення цільової прогулянки в природу з дітьми молодшої групи.

**Творче індивідуальне завдання:** Скласти рекомендації щодо проведення цільових прогулянок.

**Питання для самоконтролю:** Спостереження за об'єктами природи під час екскурсії відрізняється від простого сприймання тим, що...

- а)є планомірним, цілеспрямованим;
- б) є планомірним, цілеспрямованим, дієвим;
- в) має бути спеціально - організованим вихователем;
- г)має більш яскравий емоційний фон та проводиться тільки за об'єктами природи.

**Література:**

1. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничій Дім «Слово», 2012 -432с.
2. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
3. Всі добрі люди – одна сім'я : збірка творів / Василь Сухомлинський ; мал. О. Макієвої. – Х. : ВД «Школа», 2014. – 160 с.

## Тема 12. Основні вимоги до занять ознайомлення з природою (2 год.)

### План

1. Вимоги до проведення занять щодо ознайомлення з природним довкіллям.
2. Аналіз заняття сфери «Природа» у дошкільному закладі.
3. Критерії оцінювання проведеного заняття.

**Базова термінологія:** класифікація занять, аналіз занять

### Методичні рекомендації:

*Використовуючи методичну та наукову літературу () опрацювати такі питання:* аналіз заняття з позиції розвивального навчання, психологічний аналіз заняття

### Практична частина:

Ознайомитися з вимогами до занять ознайомлення дошкільників з природою.

Скласти конспект заняття «Хоч лютий лютує, а весну чує».

### Провести самоаналіз заняття за схемою:

1. Чи відповідає моє заняття програмі?
2. Чи правильно мною були визначені і розв'язані на занятті навчальні, виховні і розвиваючі завдання?
3. Чи оптимально було визначено зміст заняття, чи відповідає він завданням?
4. Що було основним, найсуттєвішим на занятті?  
Чи зуміла я акцентувати увагу дітей на його вивченні?
5. Чи вдало визначена структура заняття? Чи була організована на занятті робота із формування основних умінь, навичок, інтересів дітей?  
Як здійснювались внутріпредметний і міжпредметний зв'язки?
6. Які принципи, методи і засоби навчання були використані на занятті?  
Чи були вдалими вибір і поєднання?
7. Які форми навчання (фронтальні, групові, індивідуальні) домінували на занятті?

Чи були вдалими їх вибір і поєднання?

8. Чи об'єктивно і коректно оцінені мною знання дітей?

9. Чи правильно здійснювався на занятті інструктаж, визначалися обсяг і складність

завдань?

Чи було воно диференційованим?

10. Що було зайвим у моїй діяльності і в діях дітей?

### Література:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі.[підручник для ВНЗ]. / А.Богуш – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010 -408с.
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
3. Ніколаєнко В.М. Екологічне виховання в ДНЗ. 2-6 років. [Текст] / В.М.Ніколаєнко – Х.: Вид.Група «Основа», 2010. – 207 с.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: [навч. посібник] / Т.І.Поніманська - К.: Академвидав, 2006.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / [О. Білан, Л. Возна, О. Максименко та ін.]. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 264 с.
6. Фокіна В. Діагностика знань дітей дошкільного віку про об'єкти і явища природи // В.Фокіна, О.Газіна, / Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 3. – 2012. – С. 40.

**Тема 13.Методика проведення занять ознайомлення з природою у молодшій групі (2год.)**

### План

1. Річне тематичне планування занять для дітей молодшого дошкільного віку
2. Складання конспектів занять, вимоги до написання конспектів.
3. Перелік знань умінь дітей молодшого дошкільного віку зі сфери «Природа».

**Базова термінологія:** планування, аналіз заняття.

### Методичні рекомендації:

1. Використовуючи методичну та наукову літературу (3) опрацювати такі питання:

Опрацювати методичні рекомендації та виписати тематику екскурсій для молодшої дошкільної групи.

### Практична частина:

2. Розробити конспект заняття «Дерева взимку».

3. Провести порівняльний розгляд картин «корова з телям» та «кінь з лошам»;  
**Творче індивідуальне завдання:**

**Питання для самоконтролю:**

**Зміст навчально-виховної роботи з дітьми раннього віку за складовими екологічного розвитку передбачає:**

а) сприймання об'єктів природи; формування уявлень про властивості об'єктів та явищ природи, практичну діяльність в природі, виховання природодоцільної поведінки;

б) формування уявлень про властивості об'єктів та явищ природи, організація пошукової діяльності;

в) розрізняти та показувати і називати зовнішні ознаки тварин (свійських, диких), та імітувати їх рухи;

г) контактено обстежувати компоненти природи.

### **Література:**

6. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. [підручник для ВНЗ]. / А. Богуш – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010 -408с.
7. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М. Ванжа, Т.І. Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
8. Методика ознайомлення дітей з природою: [Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
9. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І. Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.
10. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л. Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)

**Тема 14. Методика проведення занять ознайомлення з природою у середній групі (2 год.)**

### **План**

1. Річне тематичне планування занять для дітей середнього дошкільного віку
2. Складання конспектів занять, вимоги до написання конспектів.
3. Перелік знань умінь дітей середнього дошкільного віку зі сфери «Природа».

**Базова термінологія:** загадки про природу, казки екологічного змісту.

### **Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу () опрацювати такі питання:*

Методи розвитку творчого мислення та уяви. Методика ТРВЗ в дошкільному закладі, критичне мислення, творчі здібності.

### **Практична частина:**

1. Використовуючи хрестоматії дитячої літератури, збірки творів для читання в дошкільному закладі, добрати літературні твори про природу для дошкільників (не менше двох творів різних жанрів), підготуватися до виразного читання їх в аудиторії.
2. Проаналізувати статтю Конюхової Т. „Авторська казка про природу”, (3,С.310-317) знайти приклад екологічної казки.

### **Творче індивідуальне завдання:**

**Скласти власну екологічну казку**, користуючись порадами авторів методичного посібника (4).

### **Питання для самоконтролю:**

### **Література:**

1. Науменко Т. Формування природознавчої компетентності дошкільників засобами авторської казки // Т. Науменко. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 7. – 2012. – С. 25-33.
2. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі.[підручник для ВНЗ]. / А.Богуш – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010 -408с.
3. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.

## **Тема 15.Методика проведення занять ознайомлення з природою у старшій групі (2год.)**

### **План**

1. Річне тематичне планування занять для дітей старшого дошкільного віку
2. Складання конспектів занять, вимоги до написання конспектів.
3. Перелік знань умінь дітей старшого дошкільного віку зі сфери «Природа».

**Базова термінологія:** тематичне планування занять, перелік знань умінь дітей старшого дошкільного віку.

### **Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу () опрацювати такі питання:*

### **Практична частина:**

Розробити конспект заняття з використанням технічних засобів: «Властивості повітря», «Властивості води», «Всім потрібна чиста Земля»

### **Творче індивідуальне завдання:**

### **Питання для самоконтролю:**

**Серед задач розумового виховання дітей засобами природи виділяють:**

- а) формування системи елементарних знань про предмети і уявлення навколишнього життя; творчий підхід до виконання завдання;
- б) всебічний розвиток дитини; запитання, які ставлять діти; допитливість;
- в) вміння читати, пояснювати свої думки; узагальнювати результати дій дошкільників; всебічний розвиток дитини;
- г) сенсорний розвиток (чуттєва сфера), формування умінь і навичок розумової діяльності (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, абстрагування).

**Успішність формування передумов навчальної діяльності на заняттях знайомства з довкіллям реалізується через:**

- а) уміння слухати вихователя та наслідувати його дії;
- б) уміння працювати за вказівками вихователя, самостійно виконувати дії, розвивати самоконтроль;
- в) правильну організацію і розвиток дітей; вимоги до навчальної діяльності;
- г) довільна увага та самостійне уміння працювати;

**Література:**

1. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
2. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
3. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І.Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.
4. Ніколаєнко В.М. Екологічне виховання в ДНЗ. 2-6 років. [Текст] / В.М.Ніколаєнко – Х.: Вид.Група «Основа», 2010. – 207 с.
5. Роль малих фольклорних жанрів у проведенні етюдних занять екологічного спрямування / Навч.-метод. рекомендації для вихователів ДНЗ] / упоряд: О.Б. Полевікова, Н.М. Борисенко та інш.- ХДУ, 2011. -158с. – С.71-89.
6. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)

**Тема 16.Дидактична гра як форма ознайомлення дітей з природою (2год.)**

**План**

1. Навчально-виховне значення ігор як методу опосередкованого пізнання природи. Психологічні основи використання гри у навчанні дошкільників.
2. Види ігор за змістом, за дидактичною метою, за способом керівництва.
3. Методика проведення ігор з дітьми різних вікових груп. Взаємозв'язок гри з іншими методами ознайомлення дітей з природою.

**Базова термінологія:** класифікація ігор, ігри за правилами, будівельні ігри, дидактичні ігри, сюжетно-рольові.

**Практична частина:**

1. Розгляньте особливості проведення гри з дітьми різних вікових груп.

Зробіть добірку ігор, які можна проводити як первинні, повторні і заключні. Розгляньте методiku проведення рольових, творчих та дидактичних ігор.

2. Проведіть фрагмент ігри: з природним матеріалом; з картинками; з іграшками; словесні дидактичні ігри. Обґрунтувати доцільність їх використання в контексті проведеного заняття.

3. Опрацюйте літературу, випишіть рекомендації щодо використання ігрових прийомів у навчанні дітей на заняттях по ознайомленню з природою.

**Творче індивідуальне завдання:** Випишіть приклади народних ігор із природничим змістом, підготуйтеся до проведення однієї з них.

**Питання для самоконтролю:**

**Ігри, що використовуються у навчанні та вихованні дітей на заняттях ознайомлення з природою поділяють на:**

- а) творчі ігри та ігри за правилами;
- б) сюжетно-рольові, будівельно – конструктивні”;
- в) інтелектуальні, рухливі, хороводні;
- г) дидактичні, інтелектуальні, рухливі, хороводні, сюжетно-рольові;
- д) інтелектуальні, рухливі, хороводні, сюжетно-рольові, будівельно-конструктивні.

**Література:**

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі.[підручник для ВНЗ]. / А.Богуш – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010 -408с.
2. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
3. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
4. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І.Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.

5. Ніколаєнко В.М. Екологічне виховання в ДНЗ. 2-6 років. [Текст] / В.М.Ніколаєнко – Х.: Вид.Група «Основа», 2010. – 207 с.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: [навч. посібник] / Т.І.Поніманська - К.: Академвидав, 2006.
7. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)

## **Тема 17.Організація екологічної проектної діяльності у дошкільному закладі (2год.)**

### **План**

**Базова термінологія:** екологічний проект, інформаційний, діяльнісний, природоохоронний

### **Методичні рекомендації:**

*Використовуючи методичну та наукову літературу (1,2,3) опрацювати таке питання:*

«Екологічний тренінг як вид ігрового вправління дітей у застосуванні набутих знань»

### **Практична частина:**

Запропонуйте тему екологічного проекту та розробіть етапи його проведення.

Розробіть план довготривалого проекту з теми «Я пташкам допомагаю, я корисну справу маю»

Складіть приблизний план облаштування на території дошкільного закладу «Екологічної стежки»: коротко позначте елементи стежки; зобразіть «Екологічну стежку» у вигляді схеми

### **Творче індивідуальне (довготривале) завдання:**

Виростити кімнатну рослину, що рекомендована для куточків природи дошкільного закладу. Скориставшись довідником, дати опис обраній рослині, дотримуючись такої схеми: назва рослини (наукова, народна); особливості зовнішнього вигляду; походження; умови, необхідні для росту рослини в кімнаті, догляд; інші цікаві відомості, приказки, легенди.

Під час вирощування рослини вести спостереження, результати яких відображати у щоденнику.

### **Питання для самоконтролю:**

### **Література:**

1. Панченко І. Реалізація екологічного проекту // І.Панченко. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 33-36.

2. Токоренко Н. Проектна діяльність з дітьми старшого віку // Н.Токоренко. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 10. – 2013. – С. 11-18.
3. Лукашук Л. Метод проектів у системі методичної роботи // Л. Лукашук. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2013. – С. 19-22.

## МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 5.

Модуль самостійної роботи. Методи ознайомлення дітей з природою.(50год.)

### **1.Використовуючи методичну літературу опрацювати такі питання:**

Формування екологічної культури у дітей дошкільного віку.

#### **Методичні рекомендації до виконання завдання.**

З метою вивчення питання зверніть увагу на сучасні підходи до процесу формування екологічної культури. Складіть словник та дайте тлумачення таким термінам: базис, виховання, компетентність, компетенція, навчання, дошкільна освіта, розвиток, стандарт в освіті, формування, інваріативний, варіантний, втома, працездатність, індивідуальний підхід, мотив, мотивація, соціалізація, ідентифікація, прирівнювання до еталону, моделюючі дії, схематизація, символізація, ігровий задум, ігрові дії, ігровий матеріал.

### **2.Оформити теку з моделями різноманітних явищ природи.**

**3.Розробити мультимедійну презентацію з однієї теми на вибір: «Обладнання куточка живої природи»; «Організація ділянки дошкільного закладу».**

#### **Література:**

1. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку: [Навчальний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»] / автор та укладач А.В. Сазонова. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. -248с.
2. Горопаха Н.М. Урізноманітнення форм екологічної освіти дошкільників //Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в закладах освіти. - Випуск 13. – Рівне, 2000. – С. 64 - 74.
3. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
4. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малюємо” /Керівник авт.колективу З.П.Плохій. – К.,2000.
5. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.

Модуль самостійної роботи 2. Форми ознайомлення дітей з природою(47год.)

### **1.Підготувати конспекти до теми:**

Еколого-психологічні тренінги як форма екологічного виховання.

#### **Література:**

1. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку : [Навчальний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»] / автор та укладач А.В. Сазонова. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. -248с.

2. Горопаха Н.М. Урізноманітнення форм екологічної освіти дошкільників //Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в закладах освіти. - Випуск 13. – Рівне, 2000. – С. 64 - 74.
3. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничій Дім «Слово», 2012 -432с.
4. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку „Малятко” /Керівник авт.колективу З.П.Плохій. – К.,2000.
5. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.

### **Підсумкова тека1.**

Виконання тестових завдань до першого модулю.

#### **Контрольні питання до 6 модулю.**

### **Підсумкова тека2.**

Виконання тестових завдань до другого модулю.

#### **Контрольні питання до 6 модулю.**

1. Значення словесних методів у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку.
2. Розповіді вихователя як метод ознайомлення дітей з природою.
3. Види розповідей та загальні вимоги до них.
4. Мовні Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Взаємозв'язок бесід з іншими методами ознайомлення дітей з природою.
5. Види бесід та вимоги до їх проведення.
6. Експерсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками. Тематика та види експерсій природничого змісту.
7. Структура експерсії. Методика підготовки до експерсії та її проведення. Цільова прогулянка як форма роботи щодо ознайомлення з природою, відмінність її від експерсії.
8. Методика проведення цільової прогулянки.
9. Щоденні прогулянки на майданчику дошкільного закладу, їх значення у ознайомленні з природою.
10. Структура та методика проведення щоденної прогулянки.
11. Зміст фенологічних спостережень на щоденних прогулянках.
12. Методи та прийоми роботи вихователя під час прогулянки.
13. Засоби фіксації знань дітей про природу.
14. Організації та ознайомлення з правилами догляду за рибами у акваріумі.
15. Тематика спостережень, дослідів у куточку живої природи, та методика їх проведення.
16. Завдання для дітей різних вікових груп при роботі в куточку живої природи.

## ***Підготовка мультимедійних презентацій***

### ***Загальні методичні рекомендації:***

Мультимедійна презентація містить текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, аудіо та відеофрагменти і анімації.

1. При оформленні мультимедійної презентації необхідно дотримуватися єдиного стилю подання інформації.
2. Всі слайди презентації повинні бути виконані в програмі Microsoft PowerPoint будь-якої версії в єдиному стилі.
3. Розмір файлу повинен бути не більш ніж 2Мб, кількість слайдів 10-15.
4. Має бути титульний, інформаційний та підсумковий слайди.
5. Титульний слайд повинен відображати тему презентації і хто її виконав (прізвище, ім'я, навчальна група, курс, факультет).
6. На підсумковому слайді вказується список використаних джерел та стислий висновок роботи.
7. Формат слайдів. Параметри сторінки: - розмір слайдів - екран; орієнтація - альбомна; ширина - 24 см.; висота - 18см.; нумерація слайдів з «1».
8. Формат видачі слайдів - «Презентація на екрані».
9. Оформлення слайдів: шрифти для використання: TimesNewRoman, Arial, ArialNarrow. Не дозволяється змішувати різні типи шрифтів в одній презентації.
10. Написання: звичайний, курсив, напівжирний; колір і розмір шрифту має бути підібраний так, щоб всі надписи чітко читати на обраному полі слайду.
10. У титульному і підсумковому слайді використання анімаційних об'єктів не допускається.
11. Слайди не переповнювати текстом.
12. Використовувати прості слова та речення.
13. Вимоги до інформації: науковість, логічність, доступність, однозначність, лаконічність, завершеність, достовірність, сучасність, достатність.
14. Недопустимість граматичних та інших помилок.
15. На одному слайді не рекомендується використовувати більш ніж 3 кольори: один для фону (світлий), другий для заголовку, третій для тексту.
16. Таблична інформація вставляється до слайду як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel. Але не слід використовувати таблиці з великою кількістю даних.
17. Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.
18. Надписи до ілюстрованого матеріалу повинні відповідати його змісту.
19. Файлу мультимедійної презентації надати ім'я та розширення ppt. Наприклад: Петренко А. С- petrenko\_as.ppt або as\_petrenko.ppt Примітка: у презентації розміщувати тільки оптимізовані (стислі) високої якості зображення.

## ***Написання реферату***

### ***Загальні методичні рекомендації:***

Реферат (доповідь) оформлюється у вигляді письмової роботи в обсязі 5-7 сторінок. Представляється на папері та електронному носії.

## **1. Складання іспиту**

Формою підсумкового контролю є іспит, який проводиться в усній формі. Робота студентів оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо студент не відвідував курс лекцій, семінарські заняття і не виконав контрольні заходи, а, отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання іспиту.

### **Перелік питань з дисципліни «Основи природознавства та суспільствознавства з методикою»**

1. Характеристика спостереження як пізнавальної діяльності.
2. Значення використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою.
3. Види ілюстративного матеріалу та їх характеристика.
4. Використання технічних засобів для демонстрації наочного матеріалу на заняттях та в повсякденному житті.
5. Використання художніх картин в ознайомленні з природою.
6. Значення словесних методів у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку.
7. Розповіді вихователя як метод ознайомлення дітей з природою.
8. Види розповідей та загальні вимоги до них.
9. Мовні логічні завдання як особливий вид розповіді.
10. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Взаємозв'язок бесід з іншими методами ознайомлення дітей з природою.
11. Види бесід та вимоги до їх проведення.
12. Експерсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками. Тематика та види експерсій природничого змісту.
13. Структура експерсії. Методика підготовки до експерсії та її проведення. Цільова прогулянка як форма роботи щодо ознайомлення з природою, відмінність її від експерсії.
14. Методика проведення цільової прогулянки.
15. Щоденні прогулянки на майданчику дошкільного закладу, їх значення у ознайомленні з природою.
16. Структура та методика проведення щоденної прогулянки.
17. Зміст фенологічних спостережень на щоденних прогулянках.
18. Методи та прийоми роботи вихователя під час прогулянки.
19. Засоби фіксації знань дітей про природу.
20. Організації та ознайомлення з правилами догляду за рибами у акваріумі.
21. Тематика спостережень, дослідів у куточку живої природи, та методика їх проведення.
22. Завдання для дітей різних вікових груп при роботі в куточку живої природи.
23. Формування у дошкільників уявлень про земноводних.
24. Навчально-виховне значення ігор як методу опосередкованого пізнання природи.
25. Психологічні основи використання гри у навчанні дошкільників.
26. Види ігор за змістом, за дидактичною метою, за способом керівництва. Методика проведення ігор з дітьми різних вікових груп.

## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ОСНОВНА:

1. Бібік Н.М. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти ( у 2-х ч.) : Ч.2 / М.Н. Бібік, Г.П. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с.іл.
2. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
3. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничій Дім «Слово», 2012 – С.142-152.
4. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничій Дім «Слово», 2012 -432с.
5. Молчанова І. Технологія ознайомлення дошкільників з явищами неживої природи // І.Молчанова. Вихователь-методист дошкільного закладу. - № 6. – 2011. – С. 25.
6. Марків В.М.Теорія виховання : навчально-методичний посібник / Володимир Миколайович Марків. – Кривий Ріг: КПІ, 2015. – 241 с.
7. Я зростаю допитливим: молодший дошкільний вік. Сфера «Природа» / упорядник В.Л.Сухар. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 192с.- (Дошкільна освіта)
8. Роль малих фольклорних жанрів у проведенні етюдних занять екологічного спрямування / Навч.-метод. рекомендації для вихователів ДНЗ / упоряд: О.Б. Полевікова, Н.М. Борисенко та інш.- ХДУ, 2011. -158с. – С.71-89.
9. Султанова Н. В. Організація виховної роботи в школах-інтернатах у період їх становлення в Україні. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie.* Nr 4 (8). Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności. 2016. P. 83-88.

## Допоміжна література:

1.Дєдова М.В. Конспекти та демонстраційний матеріал для організації діяльності протягом тижня в дитячому садку. Тема: «Україна – наша Батьківщина» [додатковий матеріал до програми «Я у світі»] / М.В.Дєдова. – Харків: ТОВ Видавництво «Ранок», 2010.

2. Воскресенська Н.О., Цєпова І.В. Букварик: Посібник для дошкільників. – Х.: «Світ дитинства», 2006. – 88 с.

9. Якименко С.І. Дидактично-демонстраційний матеріал до теми: «Українська народна казка» («Ріпка», «Рукавичка», «Курочка Ряба», «Колобок») та «Пори року»

(осінь, зима, весна, літо). Друга молодша група (4-й рік життя): Навчальний посібник. – Тернопіль: Видавництво «Навчальна книга - Богдан», 2011.

10. Якименко С.І. Дидактично-демонстраційний матеріал з тем: «Сонце. Вода. Дощ. Вітер. Сніг. Земля», «Ялинка. Дерево. Кущ. Трава. Квіти», «Курочка. Півник. Корівка. Котик. Собака. Ведмідь. Заєць. Лисиця. Ворона. Синиця. Коза. Качка. Шпак. Сорока». Перша молодша група (3-й рік життя): Навчальний посібник. – Тернопіль: Видавництво «Навчальна книга - Богдан», 2010.

11. Діптан Н.В., Назаренко А.А. Мої перші казки: «Рукавичка», «Лисичка-сестричка та сірий вовк»: Демонстраційний матеріал. - Харків: ТОВ Видавництво «Ранок», 2007. – комплект містить: 1 ігрове поле, 13 окремих малюнків.

12. Діптан Н.В., Назаренко А.А. Мої перші казки: «Котик і півник», «Колобок»: Демонстраційний матеріал. - Харків: ТОВ Видавництво «Ранок», 2007. – комплект містить: 1 ігрове поле, 10 окремих малюнків.

13. Якименко С.І. Дидактично-демонстраційний матеріал з тем: «У лікаря», «В магазині», «В перукарні», «Одяг», «Іграшки», «На пошті», «на будові», «Овочі», «Фрукти», «Сім'я», «Свійські тварини», «Знаряддя праці», «Зима», «Весна», «Осінь», «На дорозі». Друга молодша група (4-й рік життя): Навчальний посібник. – Тернопіль: Видавництво «Навчальна книга - Богдан», 2007.

14. Якименко С.І. Дидактично-демонстраційний матеріал з тем: «Рослини», «Птахи», «Звірі», «Овочі», «Фрукти», «Транспорт». Перша молодша група (3-й рік життя): Навчальний посібник. – Тернопіль: Видавництво «Навчальна книга - Богдан», 2010.

18. Демонстраційний матеріал для бесід за картинками з теми «Екологія». – Х.: Вид-во «Ранок», 2007. - 16 таблиць.



